

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Andreas Hagnell

Klimat- och näringslivsdepartementet

Förordningen om industriell acceleration och omställning - Industrial Accelerator Act COM (2026/956)

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

- står bakom ambitionen att stärka europeisk konkurrenskraft och hållbar produktion och konsumtion genom att främja europeisk och koldioxidsnål tillverkning och produkter,
- tillstyrker förslaget att i upphandlingar ställa krav på ursprung och klimatpåverkan på de angivna materialen stål, aluminium, betong och dylikt samt på elfordon, jämte föreslagna undantagsmöjligheter,
- framhåller samtidigt att bestämmelserna behöver kunna tillämpas med rimlig administration och kompletteras med tydlig vägledning och system för bevis samt att upphandlande organisationer inte ska drabbas av sanktioner om lämnade bevis inte är korrekta och att de ska kunna kompenseras för större fördyringar,
- avstyrker att en myndighet ska fungera som den enda kontaktpunkten i en tillståndsprocess som ska leda till ett övergripande beslut.
- avstyrker att tidsgränser för tillståndsprocesserna ska regleras på EU-nivå,
- tillstyrker en fortsatt utveckling av digitalt ansökningsförfarande och framhåller pågående nationella initiativ,
- tillstyrker accelerationsområden som ett möjligt praktiskt verktyg för att lösa ut målkonflikter på förhand, där vissa grundläggande tillstånd kan göras klara och främjande åtgärder vidtas eller förberedas. Det måste dock ske med demokratisk förankring hos regionala och/eller kommunala myndigheter,
- tillstyrker granskning och villkor för utländska direktinvesteringar och framhåller behovet av att kommuner ska kunna begära och få tidig information i samband med sådana projekt.

Allmänna synpunkter

EU och Sverige möter en ökande global konkurrens för industriproduktion och utmaningar för försörjningstrygghet, samtidigt som industrin behöver bidra till minskad klimatpåverkan. SKR anser att EU och Sveriges regering i detta läge behöver agera offensivt för att ta tillvara möjligheterna för tillväxt, jobb och välfärd och för att inte företag ska välja andra länder för sina etableringar på grund av dålig samordning av berörda myndigheter.

SKR understryker att en aktiv näringspolitik, som även omfattar ett närmare samarbete mellan stat och kommuner, är en förutsättning för att främja industrins konkurrenskraft och klimatomställning. Kommuner och regioner har flera viktiga roller i att stötta företagets omställning och etableringar. Vid stora satsningar krävs en bättre fördelning av ansvar, risker, kostnader och intäkter mellan kommuner, regioner och staten.

SKR efterlyser en bättre fördelning av kostnader och intäkter mellan stat, kommuner och regioner, mer effektiva planerings- och tillståndsprocesser, stöd till byggandet av nya bostäder, ökad tillgång till el, ökade satsningar på transportinfrastruktur samt mer stöd till arbetsmarknadsåtgärder och kompetensförsörjning.

Flera insatser behövs för tillräcklig energitillförsel i hela landet. Mer effektiva tillståndsprocesser behövs för elnät och energiproduktion, genom att i ett tidigt skede samla aktörer och avväga intressen. Samhälls-ekonomiska bedömningar bör göras vid tilldelning av effekt och Sverige bör som Finland och Norge ta fram en strategi för etablering av datacenter.

Krav på enhetliga, förenklade och digitala tillståndsförfaranden för tillverkningsindustrin (kap. II)

Tillståndsprocesser

SKR instämmer i behovet att stärka europeisk industri och välkomnar effektivare nationella tillståndsprocesser för omställning och konkurrenskraft men anser att detaljreglering bör undvikas på EU-nivå och särskilt i förordningsform, för att kunna optimera utifrån nationell administration.

SKR kan se fördelar med att medlemsstaterna ska utse en nationell myndighet med ansvar att underlätta och koordinera tillståndsprocessen samt ge råd till verksamhetsutövarna. SKR betonar dock att kontaktpunkten och den myndighet som ansvarar för denna bör ha en samordnande och vägledande funktion i förhållande till berörda kommuner och andra myndigheter, och inte ta över deras ansvar och beslutskompetens.

SKR avstyrker att en myndighet ska fungera som den enda kontaktpunkten i en tillståndsprocess som ska leda till ett övergripande beslut. Ett sådant

ansvar skulle kunna leda till dubbelarbete som förlänger tillståndsprocesserna. SKR anser att det även fortsatt ska vara medlemsstaternas kompetens att fördela uppgifter mellan olika myndigheter gällande tillståndsprövning och fysisk planering. Exempelvis hanteras frågor som rör bygglovsprövningen bäst på kommunal nivå där kunskapen finns och inte genom en statlig myndighet som agerar mellanhand.

SKR avstyrker förslaget att tidsgränser för tillståndsprocesserna ska regleras på EU-nivå. Det är nödvändigt att beakta att olika förutsättningar gäller för olika projekt och att tillräckligt utrymme ges för demokratiska samråd och lokala perspektiv. Korta tidsgränser i inledningen av en process riskerar att bli kontraproduktiva om alla relevanta frågor inte tas med från början. Fler tillståndsansökningar kan då komma att avslås. Processerna gynnas av en tidig dialog och tillräckligt utrymme för sådan.

Digitala förfaranden

SKR tillstyrker en fortsatt utveckling av digitalt ansökningsförfarande och påminner om det arbete som görs under EU förordningen Single Digital Gateway. Det pågår många nationella initiativ för att förenkla för företagen genom digitalisering och standardisering. En förutsättning är interoperabilitet, att de digitala lösningarna kan kommunicera med varandra.

SKR ställer sig tveksamt till en gemensam EU-portal för alla EU-länder. Vi ser det som en mer framkomlig väg att utveckla nationella portaler och landningssidor för företag från andra länder, likt verksamt.se.

Vad gäller företagsplånböcker borde dessa kunna skapa förutsättningar för enklare hantering av tillstånd, bevis och identifiering. Vi hänvisar till pågående arbete med Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om införande av europeiska företagsplånböcker (COM/2025/838).

SKR framhåller också att finansieringsprincipen behöver tillämpas för nya uppgifter för kommuner, utöver befintliga tillståndsprocesser och avgifter.

Krav på unionsursprung och lågt koldioxidavtryck för utpekade produkter i offentliga upphandlingar och offentliga stöd (kap. III)

SKR är generellt positivt till möjligheten att använda offentlig upphandling för att stärka europeisk konkurrenskraft och hållbar produktion.

SKR är samtidigt kritiskt till alltför långtgående eller obligatoriska krav som begränsar kommuners och regioners handlingsutrymme och som kan innebära höjda priser samt öka den administrativa bördan. Upphandlande organisationer behöver få handlingsutrymme att avgöra när olika krav är lämpliga att använda och ger bäst effekt. Möjligheten måste finnas att prioritera mellan olika samhällsintressen utifrån lokala behov. Det gäller

särskilt som resurser för att genomföra upphandlingar och följa upp avtal är begränsade.

SKR konstaterar också att det finns risk för målkonflikter mellan klimat-krav och krav på ursprungsland. Koldioxidkravet kan gynna ett land som Kina, som kan ha goda möjligheter att allokera förnybar energi till viss tillverkning.

Mot bakgrund av ovanstående och tillhörande underlag framstår förslaget i grunden som en rimlig avvägning mellan olika intressen. SKR tillstyrker förslaget att i upphandlingar ställa krav på de angivna materialen stål, aluminium, betong och liknande material samt på elfordon, jämte tillhörande undantagsmöjligheter. Det förutsätter dock att bestämmelserna ska kunna tillämpas med rimlig administration.

Det är dessutom tveksamt om förslaget som rör leverantörer från tredjeland kommer att vara verksamt. En tredjelandslieferantör kan bilda ett bolag i ett land och sedan anlita underleverantörer från tredjeland för att på så sätt komma runt bestämmelserna i förslaget. Det framgår inte i förslaget om underleverantörer ska träffas. EU-domstolen har i avgöranden i C-652/22 Kolin och C-266/22 Qingdao klarlagt att leverantörer från tredjeland som saknar handelsavtal med EU inte har några rättigheter enligt upphandlingsdirektiven. Detsamma torde också gälla för underleverantörer, byggentreprenader, varor och tjänster från tredjeland.¹ Det behöver således tydliggöras om förordningen är tänkt att gälla även underleverantörer.

SKR understryker att reglerna behöver kompletteras med tydlig vägledning och utveckling av system för självdeklarationer och/eller bevis samt hur uppföljning av kraven kan göras. Det är viktigt att en upphandlande organisation inte kan drabbas av några sanktioner om det skulle visa sig att lämnade bevis inte är korrekta.

SKR framhåller vikten av undantag från krav på att utesluta leverantörer och anbud. SKR noterar att föreslagna undantag a) och b) om avsaknad av konkurrenter eller anbud har viss motsvarighet i upphandlingsdirektiven. Undantaget om oproportionerlig kostnad och teknisk icke-kompatibilitet i c) kan dock komma att bli svårt att tillämpa och behöver förenas med vägledning och stöd till upphandlande myndigheter och enheter. Vad ska till exempel gälla om det inte finns objektiva och transparenta prisuppgifter att tillgå? Vidare är 25 procent en väldigt hög gräns för en prisskillnad som är oproportionell och som innebär att man får välja ett anbud från tredje land. Som en jämförelse kan nämnas att i lagen om upphandling inom

¹ Jmf artikel 25 i LOU-direktivet och 43 i LUF-direktivet.

försörjningssektorerna (LUF) finns ett kapitel som reglerar anbud som omfattar varor med ursprung i tredje land. I 18 kap. 3 § anges att om prisskillnaden mellan anbud inte är större än tre procent och anbuden i övrigt är lika ska företräde ges till anbud som inte omfattar sådana varor.²

SKR framhåller att det bör finnas möjlighet att kompensera upphandlande organisationer för ökade kostnader i form av höjda priser och ökad administration om ställda krav i enlighet med förordningen leder till det.

SKR ser det som rimligt att även statsstöd till uppräknade produkter/material och elfordon begränsas enligt samma kriterier som för upphandling.

Krav på begränsningar och villkor för utländska direktinvesteringar inom utpekade sektorer (kap. IV)

SKR tillstyrker granskning av investeringar inom utpekade sektorer med villkor för viss ömsesidighet och kontroll.

Förbundet ser det som nödvändigt med europeisk samordning och nationell bedömning av utländska direktinvesteringar där det finns risker för att skapa beroende och sårbarhet för försörjningstrygghet och konkurrenskraft.

SKR framhåller behovet av att kommuner ska kunna begära och få information från ansvariga myndigheter i tidigt skede vid kontakter i samband med förfrågningar om etableringar. Preliminära upplysningar och besked om vad som gäller för det enskilda företaget och projektet behövs innan kommunen drar på sig kostnader för att utreda och förbereda för etablering.

Krav på medlemsstater att utse geografiskt avgränsade industriella accelerationsområden där industriell utveckling ska främjas med olika åtgärder (kap. V)

SKR anser att staten behöver en sammanhållen syn på nyttjandet av nationella tillgångar, inkluderat avvägningen mellan olika riksintressen, samtidigt som den lokala demokratin i form av den kommunala självstyrelsen måste värnas och respekteras. Väl utformade accelerationsområden skulle kunna vara ett praktiskt verktyg för att lösa ut målkonflikter på förhand. Instrumentet bör dock vara frivilligt för medlemsstaterna att införa, utifrån egna förutsättningar och administrativa strukturer.

SKR ser positivt på om accelerationsområden kan underlätta planeringen av nya industrier tillsammans med energiförsörjning, nätkoncession, infrastruktur, försvar och andra förutsättningar samtidigt som man strävar

² Paragrafen genomför artikel 85.3 första stycket i LUF-direktivet.

efter en minimerad påverkan på miljö och omgivning. En plan med tillhörande miljöbedömning på övergripande nivå kan vara ett hjälpmedel i det arbetet. Accelerationsområden som ett arbetssätt kan också bidra till kommunikationen för att attrahera och samordna verksamheter och offentliga aktörer.

SKR framhåller att processen måste ske med en med en demokratisk förankring hos regionala och/eller kommunala myndigheter, med hänsyn till deras planer och strategier för utveckling. Accelerationsområden bör även kunna initieras av lokala och regionala myndigheter och partnerskap.

I tillägg till detta behövs en tydlig fördelning av ansvar och risk. Det inkluderar både anläggning, drift, förvaltning och avveckling av storskaliga anläggningar och infrastruktur, inte minst vid eventuella skador på samhälle eller naturmiljö. Det kan aldrig vara den enskilda kommunens invånare som ska stå för kostnaderna om en exploatör eller intressent inte uppfyller sina åtaganden.

Revidering av EU-förordning om nettonollindustrin (kap. VI)

SKR betonar vikten av europeisk försörjningstrygghet och tillstyrker därför skärpta krav på leverantörskontroll och unionsursprung vid offentlig upphandling, samt vid olika former av offentliga stöd. Det gäller både batterier, solel, värmepumpar, vindkraft, elektrolysörer och kärnkraft, för vilka det nu föreslås skärpta krav i förordningen.

SKR framhåller att kraven måste vara proportionerliga och ser positivt på undantag som gör att upphandlande aktörer, auktioner och offentliga stöd kan bortse från kraven, vid bland annat betydande förseningar av projektet eller oproportionerliga kostnader. Även i dessa fall behöver det finnas möjlighet att kompensera upphandlande organisationer för merkostnader.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande